

INVENTERING AV HÄCKFÅGLAR I NORDÖSTRA SKÅNES SKÄRGÅRD UNDER 2010

Nils Waldemarsson

Projektet "Naturvårdsåtgärder i den nordostskånska skärgården" pågick under 2006-2009. Fågelklubben och Fågelstationen har under 2010 fortsatt i egen regi och utan ekonomiskt stöd med samma åtgärder som vidtogs under projekttiden. Åtgärderna redovisas i stort i texten nedan. På öarna Saltholmen och Trueskär, har liksom tidigare under projektets löptid riktad häckfågelinventering genomförts.

Öarna Saltholmen och Trueskär har liksom under projekttiden betats av får. På Trueskär med 10 tackor och på Saltholmen med 16 tackor. Strax efter midsommar i samband med en torr period bedömdes att betet inte räckte på Saltholmen så de 16 tackorna flyttades till Kalvaholm. Under eftersommaren tillfördes en bagge till respektive ö. Detta innebar att fåren inte behövde tas hem förrän i slutet av oktober. Resultatet av beteshävden bedöms vara mycket bra på Trueskär. Gräsväxten återkom naturligtvis på Saltholmen under eftersommar och höst men på Kalvaholm uppstod en viss effekt på en sen länge igenväxt ö.

Resultat och kommentarer artvis för Saltholmen och Trueskär

Inventeringen genomfördes 2010-05-02 av Linda Niklasson, Patrik Olofson och undertecknad som boräkning. Resultatet bedöms vara tillförlitligt då det genomfördes under goda yttre omständig-

heter. Men fåglarna på Trueskär var tyvärr mycket påverkade av de rävar som tagit sig ut under isvintern. Rävorna fanns inte på Trueskär under inventeringsdagen men såväl grävspår som rövade och förstörda bon var det gott om. Vissa arter påverkades troligen också av den sena våren. Antalet par inom parentes avser motsvarande inventering 2009.

Knölsvan: Saltholmen 1 par (1 par), Trueskär 1 par (1 par). Här blev det en repris på resultatet från 2009. Numera häckar endast 1 par på respektive ö. Den minskande trenden torde vara densamma i övriga skärgårdsområdet. Dessutom ses få ungar.

Grågås: Saltholmen 0 par (1 par), Trueskär 0 par (7 par). Att grågåsen uteblivit helt på Saltholmen kan säkert tillskrivas det betestryck som numera finns på ön. Eftersom grågåsen föredrar att gömma sitt bo i otillgänglig vegetation så innebär resultatet troligen att arten valt andra mer igenväxta holmar för sina häckningsbestyr. Däremot får de uteblivna bona på Trueskär till stor del tillskrivas rävarna. Här finns fortfarande en del hög vegetation att gömma bona i.

Kanadagås: Saltholmen 0 par (2 par), Trueskär 0 par (0 par). Den långsiktiga trenden för kanadagås i området har varit klart vikande över en tjugoårs-

Vitkindade gäss. Foto: Linda Niklasson ©

period. Att kanadagåsen uteblivit helt på Saltholmen under 2010 illustrerar detta faktum.

Vitkindad gås: Saltholmen 68 par (99 par), Trueskär 7 par (22 par). Den kraftiga ökningstendensen som noterades under projektiden bröts. Att vi bara hittade få bon på Trueskär har ju sin förklaring. Men att en rejäl minskning noterades på Saltholmen är mer svårförklarlig. Holmen är numera välbetad och detta brukar gynna arten. Dock bedöms att en betydande del av den population som finns i skärgården häckar på Saltholmen.

Gräsand: Saltholmen 0 par (3 par), Trueskär 1 par (5 par). Möjligen innebär den sena våren att gräsänderna inte hunnit gå till häckning. Normalt brukar arten ha fullvärpta bon vid denna tidpunkt.

Ejder: Saltholmen 42 par (55 par), Trueskär 26 par (63 par). Den påtagliga nedgång som skedde under 2008 från 147 till 87 par året tidigare avbröts under 2009. Men under 2010 minskade arten åter markant även om en del av tillbakagången på Trueskär måste tillskrivas rävpredation..

Strandskata: Saltholmen 1 par (1 par), Trueskär 1 par (1 par). Dessa sågs under flera besök under våren och försommaren. Den återkomst som noterats från 2007 och framåt håller trots allt i sig.

Gråtrut: Saltholmen 122 par (125 par), Trueskär 127 par (146 par). Här ser det ut som föregående år på Saltholmen. Nedgången på Trueskär behöver kanske inte förklaras särskilt. Antalet häckande par har varit stabilt över åtminstone de senaste åren. Antalet döda fåglar uppgick vid beräkningen den 2 maj till 7

individer. Detta är lite fler än brukligt. Däremot så har väldigt få kadaver hittats under sommaren.

Havstrut: Saltholmen 4 par (4 par), Trueskär 4 par (9 par). Förmodligen inga större förändringar i denna populationen heller. Kommentarer kring nedgången på Trueskär enligt tidigare arter gäller även havstruten.

Skräntärna: Trueskär 1 par (1 par). Under hösten 2009 gjordes vissa insatser på Trueskär för att frilägga en för skräntärnan lämplig lite moränstrand. Paret återkom i april och visade mest intresse för den revel som ligger utanför den erbjudna stranden. Ett högvatten kom i maj och dränkte som vanligt reveln. Tärnorna var sen borta under en period. Men se, vid besök så sent som den 20 juli hade de lagt ett bo på den iordningställda stranden och just denna dag kläcktes det ena ägget. Det andra ägget var troligen obefruktat eller kläcktes inte av annan anledning. Den enda ungen vårdades och försvarades väl av föräldrarna och fanns kvar under hela augusti. Den blev trots den för arten extremt sena häckningen med all säkerhet flygg.

Silvertärna: Trueskär 1 par (1 par). För andra gången på mycket länge gjorde ett solitärt silvertärnepar åter häckningsförsök på ön. Antagligen sökte de placera sitt bo på samma revel som skräntärnorna och möte samma öde vid högvattnet. Tyvärr gjordes inga försök till omläggning.

Övriga områden

I denna del av rapporten redovisas endast arter där det föreligger hyggligt säkra uppgifter eller uppskattningar.

Vitkindad gås: Totalt ~150 par (>150 par). På de flesta lämpliga öar, dvs de som inte är igenväxta, förekommer idag häckning av vitkindad gås. Dock inte någonstans i sådan omfattning som på Saltholmen. Förutom denna ö bedöms minst 20 par gått till häckning på Rakö. En klar anledning till ett oförändrat eller t o m något minskat antal par och kullar måste tillskrivas rävpredationen på flera av holmarna. Även trut prederar ganska hårt på gåsbona.

Svärta: 3 par? (3 par). Kartan över atlasinventeringen i Skåne ger endast utslag för svärtan i den nordostskånska skärgården. Det är dock långt ifrån varje år som säkra häckfynd finns belagda. Under 2010, däremot, upptäcktes en hona med 6 nykläckta ungar vid Lägerholmen. Detta skedde i början av augusti. Den sena tidpunkten ger en trolig förklaring till att en del häckningar förblir oupptäckta. Arten häckar extremt sent och då har inventerare och andra slutat att söka efter häckningskriterier. Det är ett rimligt antagande att arten häckar i detta område varje år.

Storskarv: 670 par (732 par). Den nedgång som skett allmänt i skarvpopulationerna i Östersjön har då nått även oss. Även om den är tämligen blygsam. 655 bon (702 bon) räknas in på Lägerholmen 5/5. Spridningen i häckningsstart är stor, vissa bon hade enbart äggkullar andra relativt stora ungar. Den koloni som etablerades på Södra Enhyllan 2007 innehöll cirka 15 aktiva bon. Det är en halvering sen föregående år. Här inne startar dessutom häckning betydligt senare än ute på Lägerholmen. Antagandet att det handlar om yngre och mer oerfarna fåglar bör gälla.

Kärrensnäppa: 2 par (1-2 par). Här citerar vi den rapport som Kaj Svahn och Peter Olsson lämnat i rapportsystemet Svalan för Vannebergaholmen den 14/6.

”Sydlig kärrensnäppa 4 ad; Ett par verkade gömma sina ungar i starren vid Invikens sydvästspets. Ett annat par verkar ha misslyckats med häckningen och drar runt på stranden utanför Micklagård. Förmodligen fanns ytterligare 1 solitär individ i omlopp.”

Roskarl: 1-2 par (1 par). Ett par noterades ruva på en liten holme söder om Tosteberga ängar den 8/6. Denna häckningslokal har använts under flera år och tycks attrahera arten. Övriga fynd, som finns noterade i lämplig biotop, kommer också från den nordostskånska skärgårdskusten med en hane på Gruarna respektive Terraholmen. Läget för arten får väl betecknas som oförändrat i förhållande till de senaste åren.

Skrattmåsa: > 400 par (> 500 par). ”Skrattmåskolonin på Bodaskäret i inloppet till Tosteberga bodar minskade dramatiskt under 2009. Några häckningar på omgivande öar kunde inte heller konstateras. Orsakerna till detta är okända men kolonin utsattes för predation av mink. Denna bekämpades dock med utsatta fällor och är heller ingen ny företeelse i hamnområdet. Kolonin är dock mycket viktig både för skrattmåsaerna själva som för den kentska tärnkolonin som finns här.”

Så skrev undertecknad i rapporten för 2009. Minskningen har planat ut under 2010. Beståndet har dock på ett par år reducerats med mer än 75%! Skrattmåskolonier är ibland nyckfulla och relativt kortlivade. Det återstår att se vad som sker under 2011.

En begränsad etablering har dock skett utanför själva skärgårdsområdet. Cirka 10 par gick till häckning i Äspet och åtminstone 3 till 4 kullar kläcktes.

Silltrut: 6 par (6-8 par). Den tynande stammen av silltrutar av rasen *fuscus* minskade ytterligare något under 2010. 5 par på Brödjeholmen och 1 par på Äggaskär är allt som setts eller rapportats. Det finns dessutom en tendens till att observationerna av vår västkustras *intermedius* ökar i området. Huruvida dessa kommer ta över som häckfåglar i området får framtiden utvisa. Antalet häckande par silltrutar utgör idag cirka 1 % av det bestånd som fanns av arten under glansdagarna kring 1980!

Skränträna: 4 par (3 par). 4 par skräntränor, eller t o m 5 par om vi väljer att ta med det par som häckade 100 m in i Blekinge på Vällholmen, gick till häckning i den nordostskånska skärgården. De 3 paren som häckade på Gruarna utanför Edenryd fick ut 2 ungar från ett och samma par. De övriga två paren utsattes för predation. Förövarna var förmodligen trut vilket vi inte upplevt tidigare här. Skräntränor brukar ha hög förmåga att aggressivt och framgångsrikt försvara bo och avkomma. På den gamla lokalen Trueskär lyckades tränor efter omläggning kläcka fram en unge den 20/7, vilket är beskrivet ovan.

Kentsk tärna: 120-130 par (130 par). Trots att skrattmåskolonin minskade kraftigt på Bodaskäret i inloppet till Tosteberga hamn så påverkades de kentska tränor tämligen marginellt. Här häckade 120 till 130 par och 114 ungar blev ringmärkta. Ytterligare 6 döda

Skräntärna. Foto: Hans Cronert ©

småttingar insamlades. Således blev minst 120 ungar utkläckta. Av de märkta ungarna påträffades 9 döda, vilket är ett i sammanhanget lågt antal. Under ett par veckors tid blev huvuddelen av ungarna flygg. Men kolonin står och faller med hur den fortsatta utvecklingen blir för skrattmåsar i området.

Fisktärna: minst 28 par (33 par). Även under 2010 noterades ett högt antal häckande par fisktärnor. Hade vi även tagit med de fisktärnor som detta år inte valde häckningsplats på Gruarna utan gick över den administrativa gränsen till Blekinge, dvs Vällholmen, hade antalet varit nästan 10 par fler. Den största koncentrationen fanns på Rustningsskär utanför Tosteberga ängar med hela 16 par. Bedömningen är att fisktärnorna lyckades relativt väl med sin häckning.

Silvertärna: 34 par (33-34 par). Även antalet häckande par silvertärna prickar i princip föregående års resultat. Den i särklass viktigaste lokalen var under 2010 den lilla holmen utanför badplatsen i Edenryd med 21 par. Hit hade förmodligen även de silvertärnor sökt sig som under 2009 häckade ute på Gruarna. Där ute var häckningsplatsen full av uppspolad tång varför tärnorna undvek denna. Även för silvertärnorna var häckningsresultatet hyggligt.

Småtärna: 7 par (6-8 par). Det prekära läget för småtärnorna består. 3 till 4 par på Terraholmen och 3 par som sågs vid Vannebergaholmen samt 1 solitärt par i övrigt är allt. Småtärnorna på Terraholmen som kontrollerades noggrannare kläckte fram bra. I övrigt är resultatet tveksamt. Utöver dessa

häckade glädjande nog 1 par i Äspet, Åhus. Dessa sågs med 3 ungar. Detta är då ett klart bättre resultat än under 2009 då knappast någon unge kom på vingarna i området.

Skärpiplärka: 0 par (0 par). Som konstaterats tidigare i den årliga rapporten under de senaste åren har skärpiplärkan utgått som häckfågel. Observationerna inskränker sig under 2010 till några få individer som rastade tidigt på våren.

Övrigt

Vid boräkningen den 2/5 hittades ett antal döda fåglar, 4 vitkindade gäss, 1 ejder och 7 gråtrut. Detta är något fler än vid tidigare räkningar. Dock sågs ingen fortsättning på detta utan vid senare besök hittades endast enstaka kadaver. Således har inte området under 2010 påverkats av den skåfågeldöden.

Ett mycket större problem har i stället de rävar varit som tagit sig ut under isvintern till holmarna. Tidigare års rapporter har redovisat förekomst av en

enstaka räv på Kalvaholm. Vissa förhoppningar fanns att denna skulle ta tillfället i akt och lämna ön när det uppstod fast is. Tyvärr blev verkligheten den motsatta. Vid jaktinsats från markägaren sköts två rävar på Kalvaholm. Trots denna insats fanns en räv kvar på Kalvaholm under året och misstankar finns om att det även kan ha förekommit en räv på Brödjeholmen. Förnyad insats för att få bort denna för området förödande predator kommer att göras. I princip så spolieras alla markhäckningar av räven när den endast har tillgång till en så begränsad yta som en skärgårdsholme.

Nedre Helgeåns Fågelstation har genom Patrik Olofsson tidigare tillskrivit länsstyrelsen kring problemen med botrampande kreatur på Terraholmen. Några av myndigheter initierade åtgärder har inte skett däremot fortsatte Patrik med stängsla in holmen. Till skillnad från föregående år så förekom här under 2010 så vitt känt inte några rävbesök.

Nils Waldemarsson, Skånegatan 6, 295 32 Bromölla